

WIM VAN DER ZWAN

De kleren van de yogi

en andere verhalen over stilte

Altamira • Haarlem

INHOUD

Inleiding 7

De verhalen

De meester van de stilte 15

De kapotte en de hele kruik 18

Onverstoorbaar 20

Mozes kan zijn mond niet houden 21

Maar twee woorden 25

De kracht van de stilte 27

De kleren van de yogi 32

De stiltedag 36

Bontsja de stille 40

Wat is tao? 46

De hyena en de ezel 48

Bahlal de derwisj 50

Op de hals gehaald 57

Ware stilte 59

De kluizenaar en de huisvrouw 61

De zin van stilte 66

De waarde van zeven jaar mediteren 68

<i>De prijs van verlichting</i>	70
<i>De zwijgende waarheid</i>	72
<i>Stomme briefjes</i>	74
<i>De zwaarte van een geheim</i>	76
<i>De dansende rabbi</i>	82
<i>Stille lunch met God</i>	84
<i>De heilige tekst</i>	87
<i>De man die mediteerde over zijn koe</i>	89
<i>Stilte is relatief</i>	92
<i>Zwijgen is goud</i>	94
<i>De prinses die niet wilde spreken</i>	96
<i>De paus en de rabbi</i>	102
<i>De dreiging van de stilte</i>	105
<i>Wees stil als je werkt</i>	107
<i>De smerige cent</i>	119

INLEIDING

*Mensen stellen me vaak vragen die
moeilijk in woorden te beantwoorden zijn.
Het stemt me droef te beseffen dat ze de stem
van mijn stilte niet kunnen horen.*

Hazrat Inayat Khan,
Nirtan, de dans van de ziel

Stilte is de afwezigheid van geluid. Een moderne componist – ik ben vergeten wie het was – zei eens op de radio: ‘Muziek is een excuus om de stilte te verbreken. Maar omdat stilte zo mooi is, doe je er wel goed aan een prachtig excuus te hebben.’

Naast muziek – van klassieke en populaire muziek tot muzak – is praten wellicht de grootste verstoorder van de stilte. Hoe anders zou de wereld eruitzien wanneer we de stilte enkel met onze woorden zouden verbreken als we een goed excuus hadden!

Hazrat Inayat Khan (1882–1927), de Indiase mysticus die het soefisme naar het Westen bracht en losweekte uit de exclusieve omarming van de islam, vertelt hoe hij in Italië Maria Montessori ontmoette en tot zijn grote vreugde hoorde dat ze de kinderen ook leerde stil te zijn. Hij vertelt:

Het was heel boeiend om te zien hoe een klein meisje van ongeveer zes jaar de ramen sloot, de deur dichtdeed en al haar speelgoed opborg. Ze ging op haar stoeltje zitten, deed haar ogen dicht en hield ze drie tot vier minuten gesloten. Op haar gezichtje verscheen een engelachtige glimlach. Het was net alsof ze die paar minuten stilte hoger aansloeg dan haar spel van de hele dag.

Misschien dat we bij stilte, juist door ons lawaaiërig bestaan, vooral denken aan rust en meditatie, aan ‘kalm zijn te midden van het lawaai en de haast’ en bedenken ‘welke vrede er in stilte kan heersen’, de beginregels

van de *Desiderata*, een prozagedicht uit 1927 van Max Ehrmann (1872–1945), indachtig. Daarom, zo vervolgt deze tekst, is het goed ‘luidruchtige en agressieve mensen te mijden, want zij belasten de geest’.

Daar is geen woord van gelogen. Stilte is wellicht de beste manier om tot jezelf te komen en vrede te vinden die moeilijk te verstoren is, teneinde inspiratie op te doen.

Stilte, stelt Hazrat Inayat Khan, is veelzeggender dan woorden. De essentie van het gevoel gaat verloren als gevoelens onder woorden worden gebracht. De Baal Shem Tov, de oprichter van de chassidische beweging, stelt vanuit eenzelfde waardering voor zwijgen dat stilte de omheining van wijsheid is.

Maar daarmee belichten deze wijze mannen maar één kant van de medaille.

Stilte is meer dan enkel meditatie en rust. Heel veel meer. Nergens is zo duidelijk dat tachtig procent van onze communicatie non-

verbaal is als in stilte. Of is het negentig procent?

Therapeute Ruth Wajnryb (1948–2012) stelt in haar boek over slachtoffers van de holocaust, *The Silence: How Tragedy Shapes Talk* (2001):

Ik heb geleerd dat stilte even complex, gevarieerd en subtiel is als gesproken taal. Sommigen leggen zichzelf zwijgen op, anderen worden verplicht te zwijgen. Soms komt stilte voort uit de behoefte te beschermen, te redden of te koesteren, soms is het een wapen ter verdediging, controle of ontkenning.

Maar alle vormen van stilte hebben in ieder geval één ding gemeen: ze zijn zelden ongecompliceerd en probleemloos.

Deze bundel met verhalen over stilte laat zien wat Ruth Wajnryb bedoelt, maar ook waar de *Desiderata* naar verwijst. Wie rust in zichzelf vindt en contact heeft met de inner-

lijke stilte, kan zelfs in de meest rumoerige omgeving stilte uitstralen.

Als men tenminste ook kijkt naar de eigen tekortkomingen. Zoals de kluizenaar uit Sri Lanka laat zien in 'De kluizenaar en de huisvrouw' uit de *Tamil Vedah*, het heilige boek der Tamils, kan kracht uit meditatie ook veraarlijke proporties aannemen, want je schaduw groeit mee: hoe groter de geest, hoe groter het beest!

Voor menige sterveling is stilte vaak een teken van onmacht of dient ze ter maskering van onbegrip of onvermogen. Sprookjes en volksverhalen belichten weer de andere kant van de medaille en laten zien hoe moeilijk het is te zwijgen en de tongriem rust te gunnen, getuige de held in het verhaal 'Wees stil als je werkt'.

Zo is in het ene verhaal de stilte te snijden, in een ander te koesteren, terwijl ze in een derde juist ver te zoeken is. Soms is stilte het kleed van wijsheid, maar soms ook verhult stilte domheid.

Net als in mijn vorige verhalenbundel over vriendschap, *De veren van de rabbi*, is in deze bundel geen thematische onderverdeling gemaakt. Het ene verhaal kan de waarde van stille meditatie prijzen, terwijl het volgende er de draak mee steekt. Relativeren kan nooit kwaad!

Wat valt er verder over stilte te zeggen? Laten we er het zwijgen toe doen en de verhalen de rest laten vertellen.

Wim van der Zwan

De meester van de stilte

ER WAS EENS EEN MONNIK die heel graag beroemd wilde worden. Daarvoor bedacht hij een even eenvoudig als geniaal plan: hij hulde zich in stilte, noemde zich 'Meester van de Stilte' en liet twee helpers alle vragen beantwoorden. Zijn zwijgen zou alwetend zijn!

Op zekere dag kreeg het klooster bezoek, juist toen de twee antwoordmonniken hun eten bijeen aan het bedelen waren.

De bezoeker vroeg de meester naar het wezen van de Boeddha. De stille monnik had geen idee. Hulpeloos keek hij naar links en naar rechts of zijn helpers in de buurt waren.

De bezoeker vroeg daarna:

'Kunt u me ook verlichten met het wezen van de dharma?'

Radeloos tuurde de Meester van de Stilte naar het plafond en naar de vloer.

'Wat is zen?' was de volgende vraag.

De monnik wist niets beters te doen dan zijn ogen te sluiten.

‘Wat houdt zegening in?’

De Meester van de Stilte gaf het op en hief zijn handen in wanhoop ten hemel.

Hierna vertrok de bezoeker.

Onderweg kwam hij de twee antwoordmonniken tegen en vertelde enthousiast over hun meester:

‘Ik vroeg wat de Boeddha was en meteen keek de Meester naar links en naar rechts. Dat betekende natuurlijk dat iedereen de Boeddha buiten zich zoekt, terwijl hij in jezelf te vinden is.

Op de vraag wat dharma inhoudt, keek hij naar boven en naar beneden. Wat een meesterlijke manier om gelijkmoedigheid aan te geven. Er is geen hoog en laag, geen hemel en hel.

Toen vroeg ik wat zen betekent. Hij sloot zijn ogen, want wat is zen anders dan meditatie en diepe stilte?

Ten slotte hief hij bij mijn vraag naar ze-

gening de handen ten hemel. Zo zegende hij alle wezens met zijn aanwezigheid en wijsheid. Ja, jullie meester is een ware leraar!’ Trots op hun leraar liepen de monniken naar het klooster.

Deze wachtte hen woedend op:

‘Waar waren jullie al die tijd? We hadden bezoek van iemand die van alles wilde weten en ik wist niet hoe ik me eruit moest redden. Ik schaamde me rot.’

Verhaal uit de zentraditie, vrij naar Osho